

Richtlijnen implementeren zich niet vanzelf

JGZ-professionals én JGZ-organisaties bieden graag kwalitatief goede zorg aan jeugdigen en hun ouders. JGZ-richtlijnen, die sinds 1998 worden ontwikkeld, leveren aan deze zorg een belangrijke bijdrage. Maar, zo is de ervaring, ook in de JGZ implementeren richtlijnen zich niet vanzelf. Uit onderzoek blijkt dat het daadwerkelijke gebruik van richtlijnen vraagt om structurele implementatieactiviteiten. Met subsidie van ZonMw heeft het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) een implementatiestructuur ontwikkeld met onder meer een ondersteuningsaanbod voor JGZ-organisaties bij de invoering van richtlijnen.

Het NCJ voert regie over de JGZ-richtlijnencyclus. Tot een paar jaar geleden lag daarbij de focus op de ontwikkeling van richtlijnen. Na ontwikkeling werden richtlijnen gepubliceerd en naar JGZ-organisaties gestuurd. Steeds meer kwam het besef dat dit niet voldoende is. Hoewel JGZ-organisaties zelf verantwoordelijk zijn voor de invoering van richtlijnen in de eigen organisatie, bleek dat zij behoefte hebben aan ondersteuning daarbij.^{1,2} Om de invoering en het gebruik van richtlijnen door professionals in de JGZ structureel en planmatig te ondersteunen en te bevorderen, heeft het NCJ een implementatiestructuur ontwikkeld.³ Uit de tussenevaluatie die eind 2012 is uitgevoerd, blijkt dat zowel de managers als de deelnemers aan het 'Netwerk implementatie richtlijnen' hier over het geheel genomen positief over zijn.⁴ De activiteiten van het NCJ bieden in voldoende mate ondersteuning bij de invoering van richtlijnen en voortzetting van de ondersteuning is wenselijk, aldus de respondenten.

Uit de tussenevaluatie

"Ben erg blij met jullie aanpak en zoals het momenteel allemaal geregeld is. Maakt voor ons de implementatie van nieuwe richtlijnen een stuk gemakkelijker."

"Als implementatiefunctionaris zou ik het prettig vinden als ik word geïnformeerd wat er klaar is aan richtlijnen, wat er aan wordt gevuld aan tools bij de diverse richtlijnen, kortom wat er wordt gewijzigd/aan wordt gevuld op de site."

De implementatiestructuur behelst een planmatige aanpak bestaande uit verschillende strategieën die hieronder kort worden toegelicht.³

Opzetten en faciliteren van landelijk Netwerk implementatie richtlijnen

Dit is de kern van de implementatiestructuur. De deelne-

mers aan het netwerk coördineren de invoering van richtlijnen in de eigen organisatie. Het NCJ faciliteert het netwerk, de ervaringsuitwisseling en de scholing over de richtlijnen en over implementatie en veranderingkunde.

Uit de tussenevaluatie

"Graag bij de komende netwerkbijeenkomsten per bijeenkomst 1 van de 4 stappen van implementatie dieper uitwerken (verspreiding, adoptie, doorvoering, continuering)."

Ontwikkelen implementatietoolkitmaterialen

Bij elke richtlijn worden, in samenwerking met de richtlijnontwikkelaar, implementatietoolkitproducten gemaakt. Dit betreft bijvoorbeeld een PowerPointpresentatie die gebruikt kan worden in JGZ-organisaties, een overzicht met randvoorwaarden voor invoering en een factsheet, bedoeld om kort en krachtig informatie over het belang van de richtlijn te geven aan JGZ-managers en wethouders.

Uit de tussenevaluatie

"Mooi materiaal, scheelt een hoop werk."

"Uitstekend hoe ik als stafarts gebruik kan maken van alle benodigde materialen die NCJ aanlevert. Zeer compleet."

"PowerPointpresentatie onlangs gezien van 3 richtlijnen. Zien er beetje saai uit."

Scholing

Voor de richtlijninhoudelijke scholing volgens een trainde-trainerprincipe wordt een aantal richtlijnen samengevoegd tot een cluster. Dit geeft JGZ-organisaties beleidsvrijheid uit een cluster zelf de volgorde van invoering van de richtlijnen te kiezen. Bij de clustering is rekening

gehouden met de inspanningen die de invoering vraagt en het tijdstip waarop richtlijnen gereed zijn. Bij de scholing wordt gefocust op welke veranderingen in het professioneel handelen de aanbevelingen van een specifieke richtlijn vragen en hoe je dit aanpakt in je JGZ-organisatie.

JGZ-academie met e-learning

In 2012 is een JGZ-academie ontwikkeld. Deze biedt JGZ-professionals toegang tot de e-learningmodules van een richtlijn. Op dit moment is een e-learningmodule beschikbaar bij de richtlijnen Zindelijkheid, Huidafwijkingen, Kleine lichaamslengte, Opsporing hartafwijkingen en er is een e-learning Gesprekstechnieken. In 2013 worden e-learningmodules ontwikkeld bij de richtlijnen Astma, Excessief huilen en Voeding. In 2013 wordt de JGZ-academie ook opengesteld voor andere, voor de JGZ bedoelde, e-learningmodules, mits deze aan de (kwaliteits)voorwaarden voldoen.

Uit de tussenevaluatie

“Wij zijn nog niet zover dat we de e-learning gebruiken, is wel de bedoeling. Als superuser, heb ik al wel gekeken bij de e-learning, zien er goed uit. Wel vind ik het tot nu een puzzel hoe er mee om te gaan als superuser: moet me er opnieuw in gaan verdiepen.”
“De JGZ-academie vind ik echt een uitkomst. Het zou mooi zijn als er op termijn voor elke (nieuwe) richtlijn een e-learning beschikbaar is. Heel handig ook voor mensen die later instromen.”

M.M. Hubers

Richtlijnontwikkeling anno 2013

De afgelopen jaren is een stevig fundament gelegd voor een gedegen richtlijnontwikkeling. Richtlijnen zijn pas werkelijk bruikbaar als ze goed aansluiten op de dagelijkse praktijk van de jeugdprofessional. Met de start van het nieuwe programma ‘Richtlijnen Jeugdgezondheidszorg 2013-2018’ wil ZonMw inspelen op actuele ontwikkelingen, zoals de actualisering van het Basistakenpakket en werken aan vernieuwing.

Invulling van het programma

In de programmeringstudie is eerst bekeken welke behoeften er zijn bij het veld, bij welke taken van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) nog richtlijnen ontbreken en welke kennis beschikbaar is om een nieuwe richtlijn

Overige activiteiten

Alle JGZ-richtlijnen, en de implementatietoolkitproducten zijn te vinden op de NCJ-website: www.ncj.nl. Iedere nieuwe richtlijn wordt verspreid naar JGZ-organisaties en andere belanghebbenden. Vragen over richtlijnen kunnen aan het NCJ gesteld worden. Op termijn moet dit leiden tot een FAQ bij de richtlijnen. Met postnitiële opleidingen voor jeugdartsen en voor jeugdverpleegkundigen zijn concrete afspraken gemaakt over de samenwerking en de wijze waarop het NCJ de opleiders informeert over richtlijnen. Ook zullen de opleiders toegang krijgen tot de JGZ-academie, zodat zij desgewenst gebruik kunnen maken van de e-learningmodules in hun onderwijs. Daarnaast wordt samenwerking en afstemming gezocht met aanpalende sectoren.

Literatuur

1. Fleuren MAH. Essentiële activiteiten en infrastructuur voor de landelijke invoering en monitoring van het gebruik van de JGZ-richtlijnen. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven; 2010.
2. Fleuren MAH, Jong ORW de. Basisvoorwaarden voor implementatie en borging van standaarden in de jeugdgezondheidszorg. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven; 2006.
3. Dunnink T. Landelijke Implementatie richtlijnen in de jeugdgezondheidszorg. Utrecht: NCJ; 2011.
4. Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. Tussenevaluatie. Utrecht: NCJ; 2013.

te onderbouwen.¹ Op basis van die input zijn voor de eerste subsidieronde de volgende onderwerpen aange-merkt voor een mogelijk richtlijntraject: ‘depressie’ en ‘angst’, waaronder ‘faalangst’. Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan voor het actualiseren van bestaande

M.M. Hubers, programmasecretaris jeugd, ZonMw, Den Haag. Correspondentie: hubers@zonmw.nl.